

Italo
Calvino

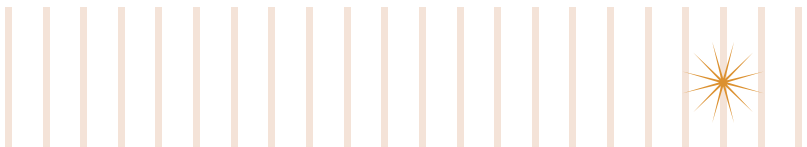
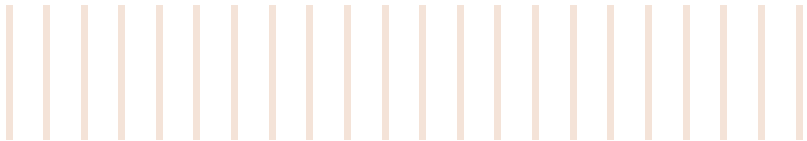
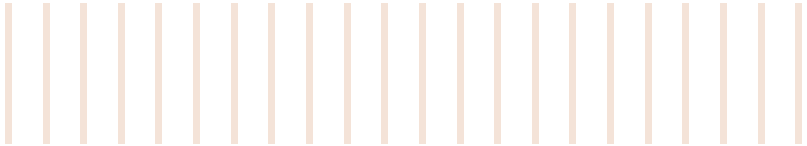
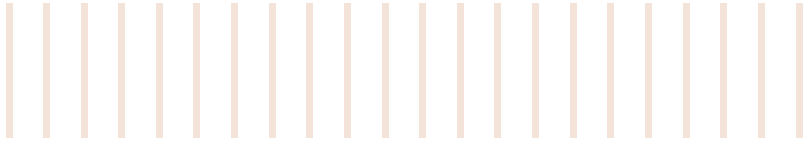
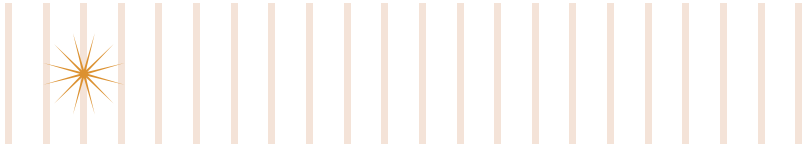

Kosmické
grotesky

Kompletní vydání

Překlad Kateřina Vinšová

DOKOŘÁN

Kosmické grotesky

Kompletní vydání

Italo Calvino

DOKOŘÁN

Italo Calvino

Kosmické grotesky

Kniha vychází s finanční podporou Ministerstva kultury ČR.

Copyright © 2002, The Estate of Italo Calvino

All rights reserved

Translation © Kateřina Vinšová, 2021

Epilogue © Jiří Pelán, 2021

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této publikace nesmí být rozmnožována a rozšiřována jakýmkoli způsobem bez předchozího písemného svolení nakladatele.

V této podobě v českém jazyce vydání druhé (první elektronické).

Z italského originálu *Le Cosmicomiche* přeložila Kateřina Vinšová.

Odpovědná redaktorka Klára Soukupová.

Redakce Tereza Lišková.

Obálka, grafická úprava, sazba

a konverze do elektronické verze Michal Puhač.

Vydalo v roce 2022 nakladatelství Dokořán, s. r. o.,

Holečkova 9, Praha 5,

dokoran@dokoran.cz, www.dokoran.cz,

ISBN 978-80-7675-045-6 (pdf)

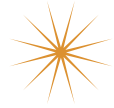
ISBN 978-80-7675-046-3 (epub)

ISBN 978-80-7675-047-0 (mobi)

(pdf – 1136. publikace, 369. elektronická;

epub – 1137. publikace, 370. elektronická;

mobi – 1138. publikace, 371. elektronická)

Kosmické
grotesky

Vzdálenost Měsíce

Podle sira George H. Darwina býval kdysi Měsíc velmi blízko Země. Postupně ho od ní oddálily slapové síly, které Měsíc sám v zemských vodách vyvolává a při nichž Země ztrácí energii.

To já dobře vím! – zvolal starý Qfwfq – Vy si to nemůžete pamatovat, ale já ano. Měli jsme Měsíc ustavičně nad hlavou a byl obrovský. Když byl úplněk – za noci jasných jako den, ale světlo mělo máslovou barvu –, připadalo nám, že nás snad rozdrťí. Za novoluní se koulel po nebi jako černý deštník unášený větrem. A když dorůstal, hnal se vpřed s rohy tak nízko, jako by už už chtěl nabrat hřeben skalního výběžku a zůstat na něm viset. Ovšem střídání měsíčních fází vypadalo tenkrát jinak než dnes, protože vzdálenosti od Slunce byly jiné a oběžné dráhy taky a taky sklon, nevím už čeho. A navíc, jak byly Země a Měsíc na sebe nalepené, docházelo každou chvíli k zatmění. A samozřejmě ty dvě obludy si navzájem stínily, jak mohly.

Oběžná dráha? Ta byla pochopitelně eliptická, chvilkami se na nás připlácla a chvilkami se vznesla vzhůru. Jak se Měsíc přibližoval, příliv nezadržitelně stoupal. Některé noci byl úplněk tak nizoučko a příboj tak vysokánský, že chybělo málo, aby se Luna nesmočila. Jen pár metrů. Jestli jsme na něj nezkusili vylézt? Jakkpak by ne! Stačilo zajet pod něj lodkou, opřít o něj žebřík a vyšplhat nahoru.

Místo, kde Měsíc sestupoval nejniž, bylo na moři u útesů zvaných Zinkové. Vyploovali jsme tam na oblych pramicích s plochým dnem z korku, jaké se tehdy užívaly. Vešlo se nás tam hodně: já,

kapitán Vhd Vhd, jeho žena, můj hluchý bratranec a někdy i malá Xlthlx, které bylo v té době asi dvanáct. Moře bývalo za noci tak klidné a stříbřité, že vypadalo jako rtuť, a fialové ryby nemohly odolat přitažlivosti Luny a pluly při hladině, stejně jako chobotnice a medúzy v barvě šafránu. Každou chvíli se z moře zvedlo mračno drobných živočichů – malých krabů, olihní a taky lehounkých průsvitných chaluh a korálových trsů – a přistáli na Měsíci, povlávali pod tím vápnitým stropem nebo zůstali ve vzduchu jako světélkující roj, který jsme rozháněli máváním banánovými listy.

Dělávali jsme to takhle: na loďce jsme měli s sebou žebřík, jeden ho držel, druhý po něm vylezl až nahoru a další vesloval pod Lunu. Proto nás muselo být víc (vyjmenoval jsem jen ty hlavní). Jak se pramice přiblížila k Měsíci, zakřičel ten na žebříku vyděšeně: „Už dost! Zastavte! Nebo se o něj praštím do hlavy!“ Takovým dojmem působil, když jste ho viděli nad sebou tak obrovský, nerovný, plný ostrých hrotů a rozchlípených, zubatých okrajů. Teď je to možná jiné, ale tenkrát byla Luna, nebo lépe řečeno její spodek, její břicho, zkrátka ta část, která procházela tak těsně nad Zemí, že se o ni málem otírala, pokrytá krustou pichlavých šupin. Připomínalo to břicho ryby, a jak si vzpomínám, bylo to i cítit rybinou, i když poněkud slaběji, asi jako uzeným lososem.

Na poslední příčli žebříku se stačilo narovnat, vzpažit, držet balanc a dosáhli jste na něj. Měli jsme to dobře propočítané (to jsme ale ještě netušili, že se vzdaluje). Jenom jsme museli dávat velký pozor na to, kam klademe ruce. Vybral jsem si vždycky šupinu působící pevně (lezli jsme nahoru všichni, jeden po druhém, ve skupinách po pěti až šesti), chytil jsem se jí jednou rukou, pak druhou a vtom už jsem cítil, jak žebřík a loď pode mnou mizejí a jak mě Luna svým pohybem vymaňuje ze zemské přitažlivosti. Ano, Měsíc měl sílu tě odtrhnout, což sis uvědomil ve chvíli přechodu z jednoho vesmírného tělesa na druhé. Chtělo to jakoby přemetem se prudce vyhoupnout, chytit se šupin, nohy vymrštit nahoru a stanout jimi na

měsíčním povrchu. Z pohledu ze Země jsi vypadal, jako když visíš hlavou dolů, ale pro tebe to byla úplně normální poloha, zvláštní bylo jedině, že když jsi pozvedl zrak, uviděl jsi nad sebou klenbu třpytivého moře s kamarády hlavou dolů na loďce, jak se pohupují jako hrozen na stopce.

Na tyhle výskoky byl náramně šikovný můj hluchý bratranec. Jakmile se jeho drsné ruce dotkly měsíčního povrchu (vždycky vyskakoval ze žebříku jako první), položily se na něj měkce a jistě. Okamžitě našly záchytný bod, k němuž se dalo vytáhnout, a vypadalo to, že mu stačí přitisknout dlaně a je s povrchem satelitu pevně spjatý. Jednou se mi dokonce zdálo, že když napřáhl ruce, šla mu Luna vstříc.

Stejně obratný byl i při sestupu na Zemi, což byl ještě těžší úkon. Pro nás ostatní spočíval ve výskoku do co největší výšky, s rukama vzpaženýma (z pohledu z Měsíce, protože z pohledu ze Země to vypadalo spíš jako skok do vody nebo potápění se do hloubky s rukama mířícíma dolů), v podstatě šlo o přesně stejný skok jako ze Země, až na to, že chyběl žebřík, protože z Luny nebylo o co jej opřít. Bratranec se ale nevrhal s pažemi nataženými, nýbrž se hlavou dolů jako při kotrmelci sklonil k měsíčnímu povrchu a rukama se odrážel k výskokům. Pro nás na loďce vypadal vzpřímený, jako by držel tu obrovskou měsíční kouli v dlaních a pohazoval si s ní. Pak se nohama dostal nám na dosah, my ho chytily za kotníky a stáhli do loďky.

Nejspíš se mě zeptáte, co jsme vlastně na Luně pohledávali, tak vám to povím. Chodili jsme tam s naběračkou a džberem na mléko. Měsíční mléko bylo velmi husté, skoro jako tvaroh. Tvořilo se ve škvírách mezi šupinami, kvašením různých těles a látek zemského původu, jež se sem dostaly z luk, lesů a mokřin, nad nimiž satelit prolétal. Obsahovalo především rostlinné šťávy, žabí pulce, živici, čočku, včelí med, krystalky škrobu, kaviár z jesetera, plísňe, pyly, rosolovité látky, červy, pryskyřice, pepř, minerální soli, hořlaviny. Stačilo vnořit naběračku pod některou ze šupin pokrývajících strupovitý

povrch Měsíce a vytáhnout ji plnou té vzácné kašičky, která ale samozřejmě nebyla čirá, byla plná nečistot. Při kvašení (kdy Měsíc procházel rozlehlými oblastmi horkého vzduchu nad pouštěmi) se nerozpustilo všechno. Někdy tam zbyly nehty a chrupavky, hřebíky, mořští koníci, pecky a stopky, střepy z nádobí, rybářské udice, občas i hřeben. A tak bylo třeba tu kaši, když jsme ji nasbírali, odstředit a přecedit. To bylo snadné. Potíž byla v tom, jak ji dostat na Zemi. Dělal se to tak, že jsme obsah naběračky oběma rukama jako katapultem vyhodili vzhůru. Tvaroh vyletěl, a pokud byl hod dost prudký, rozplácl se na stropě, to znamená na mořské hladině. Tam chvíli plaval a vytáhnout ho z lodky bylo už snadné. I v tomhle býval můj hluchý bratranec velice zdatný. Měl sílu i mušku. Rázným hodem se dokázal trefit do džberu, který jsme mu na pramici nastavili. Zato já to občas zpackal. Tvaroh nepřekonal přitažlivost Luny a připlaskl se mi na oko.

A to jsem vám ještě neřekl o všech kouscích, v nichž bratranec vynikal. Vydolovat měsíční mléko zpod šupin byla pro něj hračka. Někdy místo naběračky strčil pod šupinu holou ruku anebo jen prst. Nepostupoval popořádku, přeskakoval z jednoho místa na druhé, jako kdyby chtěl s Lunou žertovat, překvapit ji, poškádlit. A kam strčil ruku, tam vystrítklo mléko jak z kozího vemene. Nám tedy stačilo držet se za ním a sbírat do naběraček, co mu pod rukou vytrysklo jednou tady, jednou tam, vždycky jakoby náhodou, nezdálo se totiž, že by trasa hluchého sledovala nějaký jasný záměr. Některých míst se například dotýkal jen pro potěšení si na ně sáhnout – různých škvír mezi šupinami, holých měkkých přehybů měsíční dřene. Občas tam bratranec nevmáčkl prsty u rukou, nýbrž – po náležitě propočítaném skoku – palec od nohy (chodil po Luně bos) a zdálo se, že je to pro něj vrchol zábavy, soudě podle toho, jak vždycky zapíštěl a začal poskakovat.

Povrch Luny nebyl stejnoměrně šupinatý, tu a tam byly i holé oblasti pokryté bledou kluzkou hlínou. Tahle měkkí místa přiměla

vždycky hluchého metat bláznivě kozelce a poletovat téměř jako pták, jako kdyby všude po měsíční hmotě chtěl zanechat svůj otisk. Někdy nám při tom zmizel z dohledu. Na Luně byly končiny, které jsme neměli důvod prozkoumat a ani nás to nelákalo, ale právě tam se bratranec vždycky vytratil. A mě napadlo, že všechny ty kotrmelece a to dovádění, co prováděl před našima očima, byla jen příprava, jen predehra k čemusi důvěrnému, co se zřejmě odehrávalo na těch tajných místech.

Za takových nocí na moři u Zinkových útesů se nás zmocňovala zvláštní nálada, veselá, ale tak nějak nejistě, měli jsme dojem, že nám v hlavě místo mozku plave ryba přitahovaná Měsícem. A tak jsme veslovali, zpívali a k tomu hráli. Kapitánova žena hrála na harfu. Měla dlouhé paže, za noci stříbřité jako úhoři, a temná, tajuplná podpaží připomínající mořské ježky. A zvuk harfy byl tak sladký a palčivý, až se to téměř nedalo snést a my museli vydávat táhlé zvuky, ale ne do rytmu hudby, spíš abychom ji přehlušili.

Přůsvitné medúzy se vynořovaly nad mořskou hladinu, trochu se chvěly, vlnivě se vznášely k Luně. Malá Xlthlx se bavila tím, že je chytala ve vzduchu, ale nebylo to snadné. Jednou napřáhla ručky, aby medúzu zadržela, povyskočila si a najednou se taky vznášela. Byla hubeňoučká, chybělo jí pár uncí na váze, aby zemská přitažlivost přemohla tu měsíční a ona se vrátila na Zemi. A tak letěla mezi medúzami nad mořem. Zpočátku byla vylekaná a plakala, ale pak se rozesmála a jen tak pro zábavu začala v letu chytat korýše a malé rybky, některé si dala do pusy a rozkousala je. My veslovali za ní. Měsíc pádil po své elipse a po nebi s sebou unášel to hejno mořských živočichů, závoj dlouhých nakadeřených chaluh a dívenku uprostřed toho všeho. Xlthlx měla dva tenké copánky, které jakoby samostatně letěly Měsícem vstříc. Dívenka kolem sebe kopala, mrskala ve vzduchu holeněmi, jako kdyby se tomu působení Luny bránila, a punčochy – během letu ztratila sandály – se jí stáhly z nohou a vlály přitahované zemskou tíží. My se je snažili ze žebříku chytit.

Pojídat ve vzduchu drobné živočichy byl ale dobrý nápad. Xlthlx tak ztěžkla a začala padat k Zemi. Ze všech těch poletujících živočichů mělo její tělo největší hmotnost, měkkýši, chaluhy a plankton k ní byli tedy přitahováni a zanedlouho byla dívenka pokrytá maličkatými křemičitými lasturami, chitinovými kutikulami, kruhými a oddenky mořské trávy. A čím víc se v tom chumlu ztrácela, tím víc se vymaňovala z měsíčního vlivu, až se dotkla hladiny vod a vnořila se do nich.

Veslovali jsme k ní, abychom ji vytáhli a poskytli jí pomoc. Tělo měla i nadále zmagnetizované a nám dalo velkou práci zbavit ji toho, co se na ni nachytalo. Hlavu měla obalenou jemnými korály a z vlasů jí při každém pročešávání padaly sardelky a krevety. Oči měla zalepené lasturami přílipek, které se jí na víčka uchytily přísavkami. Chapadla sépií se jí ovíjela kolem paží a krku a šatečky jako by byly utkané jen z chaluh a mořských hub. Zbavili jsme ji toho nejhoršího a ona si pak ještě celé týdny odlupovala z těla ploutve a lastury. Ale pleť kropenatá od nepatrných rozsivek jí zůstala navždy, a dokud jste se nepodívali pořádně, měli jste dojem, že je pihovatá.

Tak tedy soupeřila Země s Měsícem o těsný prostor mezi jejich sférami vlivu, které byly vyrovnané. A nejen to. Když na Zemi spadlo ze satelitu těleso, zůstalo ještě nějaký čas nabitě měsíční silou a vzpíralo se přitažlivosti našeho světa. I mně, a to jsem vysoký a mohutný, vždycky po návratu z Luny trvalo, než jsem si znovu zvykl na zemské „dole“ a „nahore“, a kamarádi na pohupující se pramici mě museli pevně držet za ruce, viset na mně v hroznu, zatímco já hlavou dolů dál natahoval nohy k nebi.

„Drž se! Drž se nás pevně!“ volali na mě, a já jak jsem kolem sebe tápal, jsem chytil paní Vhd Vhd za řadro. Měla je pevná a kulatá, ten dotyk byl příjemný a vzbuzoval pocit bezpečí, měl stejně silnou přitažlivost jako Měsíc, nebo ještě větší, zvláště když se mi při tom pádu střemhlav podařilo obejmout ji druhou rukou kolem boků. Tímto způsobem jsem se dostával zpátky na tento svět, s žuchnutím jsem

dopadal na dno loďky a kapitán Vhd Vhd na mě pokaždé vylil kbelík vody, abych se vzpamatoval.

Tak jsem se zamiloval do kapitánovy ženy a začalo moje trápení. Netrvalo totiž dlouho a všiml jsem si, na koho ta dáma upírá zrak. Když se ruce mého bratrance bezpečně kladly na satelit, pozoroval jsem ji a v jejím pohledu jsem četl myšlenky, které v ní vyvolával důvěrný vztah mého hluchého bratrance s Lunou, a jakmile se vytratil na svou tajuplnou lunární výpravu, viděl jsem, jak zneklidněla, byla jako na trní, a došlo mi, že kapitánova žena žárlí na Lunu a já na bratrance. Oči paní Vhd Vhd zaplály jak diamanty, když se vyzývavě dívala na Lunu, jako by jí říkala: „Nedostaneš ho!“ A já byl mimo.

Můj hluchý bratranec se ale na to tvářil zcela nechápavě. Když jsme ho za nohy stahovali dolů – jak už jsem vám líčil –, nerozpakovala se paní Vhd Vhd přispěchat na pomoc, objala ho svými dlouhými stříbřitými pažemi a pověsila se na něj. Mě z toho vždycky bodlo u srdce (kdykoli jsem se jí chytil, bylo její tělo poddajné a přítvívé, ale nešlo mi vstříc jako bratranci), tomu to ovšem bylo lhostejné, ještě pořád byl uchvácený Lunou.

Díval jsem se na kapitána a říkal si, jestli si taky všiml chování své manželky, ale přes jeho tvář, ošlehanou sláným vzduchem a rozbrázděnou vráskami zčernalými od téru, nepřelétl žádný výraz. Jelikož se hluchý bratranec od Luny odpoutal vždycky až jako poslední, byl jeho sestup dolů znamením pro loďky, že se vyplouvá. A Vhd Vhd nezvykle milým pohybem sebral ze dna loďky harfu a podal ji manželce. Té nezbylo než se jí chopit a vyloudit na ni pár tónů. Nic ji nemohlo tak odloučit od hluchého jako zvuk harfy. Já zanotoval melancholickou píseň, v níž se zpívá o tom, že „každá trpytná rybka pluje u hladiny, u hladiny, každá temná rybka pluje u dna, pluje u dna...“, a všichni kromě bratrance zpívali se mnou sborem.

Každý měsíc, jen co Luna zapadla, se hluchý uzavřel do sebe, udržoval si osamělý odstup od věcí tohoto světa a teprve s blížícím se úplňkem se probral. Tenkrát jsem zařídil, abych nebyl ve skupině,

kteřá pŕjde nahoru, a zŕstal v loďce kapitánovĕ ženĕ nablízku. Jenomže jen co bratranec vylezl po žebríku, prohlásila paní Vhd Vhd: „Dneska chci jít nahoru taky!“

Ještě nikdy se nestalo, že by kapitánova žena vystoupala na Lunu. Ale Vhd Vhd nic nenamítal, naopak ji s voláním: „Jen si běž!“ postrkoval po žebríku nahoru a my všichni jí začali pomáhat, já ji podpíral ze zadu a cítil jsem ji v náručí oblou a měkkou, přidržoval jsem ji dlaněmi i obličejem, a když jsem ucítil, že se vznesla do lunární sféry, přepadla mě taková trýzeň pro ten ztracený dotyk, až jsem se nakonec za ní vrhl se slovy: „Jdu jim nahoru pomoci!“

Kapitán Vhd Vhd mě pevně chytil a zadržel. „Ty zůstaneš tady, máš tu co dělat,“ nařídil mi, aniž zvýšil hlas.

Úmysly každého byly už v té chvíli zřejmé. Ale já z toho moudrý nebyl, vlastně ani teď si nejsem jistý, že jsem si všechno správnĕ vyložil. Je jasné, že kapitánova žena už dlouho toužila po tom, být nahoře s bratrancem o samotĕ (nebo aspoň zabránit tomu, aby on byl o samotĕ s Lunou), ale pravděpodobně měla i ambicióznĕjší plán, který zřejmě zosnovala v dohodĕ s hluchým – někde se tam i s ním schovat a zůstat na Lunĕ měsíc. Ale je možné, že bratranec při své hluchotĕ nepochopil, co se mu snažila vyložit, anebo si ani neuvĕdomoval, že je předmĕtem touhy té dámy. A kapitán? Ten si nepřál nic jiného než zbavit se manželky, však také jen co byla nahoře, začal se oddávat svým neřestem a nám došlo, proč neudĕlal nic, aby ji zadržel. A vědĕl snad už tenkrát, že se obĕžná dráha Mĕsíce zvĕtšuje?

Nikdo z nás o tom nemĕl potuchy. Snad jedinĕ hluchý tím svým rudimentárním způsobem, díky kterému leccos odhalil, vytušil, že tu noc bude muset dát Lunĕ sbohem. Proto se schovával na tajných místech a objevoval se, teprve až když se mĕl vrátit do loďky. A kapitánova žena se za ním marnĕ honila. Pozorovali jsme ji, jak několikrát prochází křížem krážem po šupinatých pláních, a pak se zarazila a hledĕla na nás v loďce, jako kdyby se ptala, jestli jsme ho nevidĕli.

Ta noc měla vážně v sobě něco neobvyklého. Hladina moře nebyla napjatá, skoro až vyklenutá k nebi jako jindy za úplňku, nýbrž působila ochable, jako povolená, jako kdyby měsíční magnet nad ní neměl svou moc. Ani světlo nebylo jako za jiných úplňků, noční tma jako by zhoustla. I naši kamarádi nahoře si zřejmě uvědomili, že se něco děje, protože hleděli k nám vzhůru vyděšeně. A pak nám všem vyšel z hrdel zároveň výkřik: „Měsíc se vzdaluje!“

To volání ještě nedoznělo, když jsme na Měsíci uviděli běžet bratrance. Nevypadal vyděšeně ani překvapeně. Položil dlaně na zem a udělal svůj obvyklý přemet, ale tentokrát zůstal při odrazu vzhůru viset ve vzduchu, jako se to stalo malé Xlthlx, chvílku poletoval mezi Lunou a Zemí, překotil se a pak silou paží, jako když plave proti proudu, zamířil neuvěřitelně pomalu k naší planetě.

Všichni ostatní, co byli na Měsíci, ho honem následovali. Nikoho ani nenapadlo snažit se dostat na loďku nasbírané měsíční mléko a kapitán je za to nepokáral. Už takhle otáleli až moc dlouho, vzdálenost šlo teď jen stěží překonat. Snažili se sice napodobit let nebo plavání hluchého bratrance, ale jenom šermovali rukama a zůstali viset ve vzduchu. „K sobě, pitomci! Semkněte se!“ křičel kapitán. Na jeho rozkaz se snažili shluknout, aby z nich byla jedna masa a všichni společně se tak dostali do oblasti zemské tíže. Pak se znenadání s mohutným žblunknutím do moře sesypal vodopád těl.

Lodky teď pro ně pluly. „Počkejte! Chybí paní Vhd Vhd!“ zvolal jsem. Kapitánova žena se taky pokusila skočit, ale zůstala viset pár metrů od Měsíce a ochable máchala dlouhými stříbřitými pažemi ve vzduchu. Vylezl jsem po žebříku a v marné snaze podat jí něco, čeho by se chytila, jsem k ní natahoval harfu. „Nedosáhnu tam! Musíme pro ni dojít!“ a už jsem se tam chtěl vrhnout a mával jsem harfou. Obrovský měsíční kotouč nade mnou nevypadal jako dřív, hrozně se zmenšil, vlastně se čím dál víc smršťoval, skoro jako kdybych ho pohledem odstrkoval dál, a vyklizené nebe se otevřelo

jako propast, na jejímž dně plálo čím dál víc hvězd, a noc přeše mě přelila řeku prázdnoty, zděšení a závratě.

„Mám strach!“ pomyslel jsem si. „Mám hrozný strach, nedokážu to. Jsem srab!“ a v tu chvíli jsem skočil. Zuřivě jsem plaval po nebi a napřáhoval k ní harfu, ale ona místo aby mi šla vstříc, začala se točit dokola, tu byla ke mně tváří, tu zas zády.

„Musíme se spojit!“ zvolal jsem a už jsem byl u ní a chytil jsem ji kolem pasu a ovinul své nohy a paže kolem ní. „Musíme se spojit a spouštět se společně!“ Soustředil jsem všechny síly na to, abych ji obemkl co nejužěji, a smysly, abych si to objetí plně vychutnal. A tak mi chvíli trvalo, než jsem si uvědomil, že ji sice dostávám z toho poletování, ale strhávám ji zpátky na Měsíc. Opravdu jsem si to neuvědomoval? Anebo to byl od začátku můj úmysl? Ještě jsem si nestihl uspořádat myšlenky a už se mi z hrdla vydral výkřik: „To já tu s tebou zůstanu celý měsíc!“ A ještě: „Jen s tebou!“ Křičel jsem v rozrušení: „Celý měsíc s tebou!“ A v tu chvíli jsme dopadli na měsíční povrch a tím se naše objetí rozpojilo a my se kutáleli mezi chladnými šupinami každý jinam.

Pozvedl jsem zrak jako pokaždé, když jsem se dotkl měsíčního povrchu, byl jsem si jistý, že nad sebou uvidím své rodné moře jako nedozírný strop, a uviděl jsem ho, ano, i tentokrát jsem ho spatřil, ale o tolik výš a tak malé a ohraničené obrysy pobřeží, útesů a výběžků, a na něm maličké loďky a nerozpoznatelné tváře kamarádů, jejich slabounké volání! Dolehl ke mně zvuk znedaleka. Paní Vhd Vhd našla harfu a drnkala na ni akord teskný jako pláč.

Začal předlouhý měsíc. Luna obíhala zvolna kolem Země. Na daleké zeměkouli jsme už neviděli naše důvěrně známé pobřeží, ubíhaly na ní propastně hluboké oceány, pouště s zhoucí sopečnou struskou, kontinenty pokryté ledem, lesy hemžící se plazy, skalnaté hradby horských pásem ostře protínané prudkými řekami, města v bažinách, tufová pohřebiště a říše z hlíny a bahna. Vzdálenost nanasla na vše vrstvu stejné barvy. Z cizí perspektivy vypadalo

všechno cize. Stáda slonů a hejna kobylek na planinách byla stejně velká a černá, že mezi nimi nebyl rozdíl.

Měl bych být šťastný, splnil se mi sen být s ní sám, tolik záviděné bratrancovo soukromí s Lunou a s paní Vhd Vhd bylo teď výhradně mou výsadou, před námi byl nepřetržitý měsíc lunárních dní a nocí, kůra satelitu nás živila svým mlékem dobře známé navinulé chuti, pozvedali jsme zraky nahoru k našemu světu, kde jsme se narodili a který jsme konečně poznávali v jeho různorodosti, prozkoumávali jsme krajiny, které dosud žádný pozemšťan nespátřil, nebo jsme pozorovali hvězdy nad Měsícem, veliké, připomínající svítivé ovoce uzralé na ohnutých větvích nebe, a vše překonávalo ta nejzářnější očekávání, jenomže, jenomže, jenomže to bylo vyhnanství.

V hlavě jsem neměl nic jiného než Zemi. Jenom na Zemi je každý tím, kým je, a ne někým jiným. Jako kdybych to už nebyl já tam nahore odtržený od Země a ona už pro mě nebyla ona. Nemohl jsem se dočkat, až se vrátím na Zemi, a chvil jsem se strachy, že jsem o ni přišel. Můj milostný sen se naplnil jen na ten okamžik, kdy jsme spojeni kroužili mezi Zemí a Měsícem. Bez pevné zemské půdy zažívala moje láska jen drásavý stesk po všem, co nám chybělo – nějaké „kde“, „okolo“, „před“, „po“.

Takhle jsem to cítil. Ale co ona? Ta otázka ve mně vyvolávala dvojí obavu. Pokud i ona myslí pořád jen na naši Zemi, může to být dobré znamení, že mi konečně porozuměla, ale mohlo to být i znamení, že všechno bylo marné, že její touhy se stále týkají jen a jen hluchého. Jenže nic. Nikdy nepozvedla zrak ke staré planetě, bledá bloumala po pláních, pobrukovala si ukolébavky a laskala harfu, jako by se smířila se svým dočasným (jak jsem se domníval) lunárním stavem. Znamenalo to, že jsem nad svým sokem zvítězil? Ne, prohrál jsem, a na celé čáře. Protože ona dobře pochopila, že bratranec miloval pouze Lunu, a tak se teď chtěla sama stát Lunou, přizpůsobit se předmětu té mimolidské lásky.

Když Měsíc oběhl kolem planety, ocitli jsme se znovu nad Zinkovými útesy. Udivilo mě, že jsem je vůbec poznal, ani v těch nejčernějších odhadech jsem nečekal, že by na tu vzdálenost mohly být tak maličké. Po té louži zvané moře se opět plavili moji kamarádi, tentokrát už bez žebříků, ty byly zbytečné. Ale z loděk se zvedl les dlouhých kopí. Každý třímal jedno takové, opatřené harpunou nebo rybářským háčkem, asi doufali, že si ještě odškrábnou trošku posledního měsíčního tvarohu a třeba i nám ubožákům tady nahoře nějak pomůžou. Ale hned bylo jasné, že žádná tyč není dost dlouhá, aby dosáhla na Měsíc, a tak ta směšně krátká kopí poraženecky padala dolů na hladinu. A v tom mumraji se občas některá loďka převážila ke straně a převrhla se. Z jiného plavidla se ale v té chvíli začala zvedat jedna delší tyč, která se předtím táhla po vodní hladině. Byla zřejmě z bambusu, ze spousty bambusových prutů nasazených jeden na druhý, musela se zvedat pomalu, aby se nerozkmitala a nerozpadla, jak byla tenká, a bylo třeba s ní manipulovat velkou silou a zkušeně, aby se tou kolmo působící tíhou nezačala loď kymáčet.

Bylo jasné, že špička té tyče dosáhne na Měsíc, a taky že jsme ji viděli dotknout se zlehka šupinatého povrchu, zatlačit na něj, opřít se o něj, trochu do něj štouchnout, vlastně docela silně, čímž se zase odstrčila, a pak znovu potukávat na ten jeden bod, jako by se odrážela a zase se vzdalovala. V tu chvíli jsem ho poznal, vlastně jsme ho poznali oba dva – paní Vhd Vhd i já –, byl to bratranec, nikdo jiný to být nemohl, naposledy si pohrával s Lunou, byl to jeden z jeho triků, jako kdyby s Lunou na špici bambusu balancoval. A my si uvědomili, že to jeho obratné počínání k ničemu nevede, že nemá nějaký praktický účel, naopak to vypadalo, jako kdyby Lunu odstrkoval, jako by jí pomáhal se vzdalovat, jako by ji chtěl doprovodit na vzdálenější oběžnou dráhu. To byl taky celý on, nemohl by si přát něco, co by bylo v rozporu s povahou Luny, jejím během, jejím osudem, a pokud se teď Luna chtěla od něho vzdalovat, tak si její vzdalování užíval, jako si až dosud užíval její blízkost.

Co paní Vhd Vhd zbývalo? Teprve teď předvedla, že její vzplnutí k hluchému nebyl jen lehkomyšlný rozmar a že se mu navždy zasílčila. A pokud bratranec miluje dalekou Lunu, zůstane ona daleko na Luně. Pochoopil jsem to, když jsem viděl, že nepopošla ani o krok k bambusu, jen harfou namířila k Zemi vysoko na obloze a zadrnkala na struny. Říkám sice, že jsem ji viděl, ale ve skutečnosti jsem její obraz zachytil jen koutkem oka, protože jakmile se tyč dotkla měsíčního povrchu, skočil jsem na ni a chytil se jí a teď jsem hbitě jako had šplhal po sukovitém bambusu, přitahoval se pažemi a koleny, v tom řídkém kosmickém prostoru jsem byl lehký, jakoby poháněný přírodní silou, která mi nařizovala vrátit se na Zemi, zapomněl jsem na důvod, který mě přivedl nahoru, nebo jsem si ho byl vědomý víc než kdy jindy, i svého neúspěchu, ale to už jsem se při šplhání po kymácející se tyči dostal do místa, kde nebylo zapotřebí se namáhat, stačilo se po hlavě spouštět dolů přitahovaný Zemí, až se nakonec tyč rozpadla na tisíc kusů a já žuchnul do moře mezi loďky.

Návrat domů byl tak sladký, ale já pořád jen myslel na to, že jsem ji ztratil, a upíral jsem zraky k navždy nedosažitelnému Měsíci a hledal ji. A spatřil jsem ji. Byla tam, kde jsem ji zanechal, ležela na pláži přímo nám nad hlavou a nic neříkala. Měla barvu Měsíce. Harfu měla u sebe a jednou rukou jí pomalu a s přestávkami přejížděla po strunách. Zřetelně se rýsovala křivka jejich ňader a boků, jak si je dosud pamatuju, a dodnes, kdy se z Měsíce stal ten placatý vzdálený kotouč, ji hledám pohledem, jen co se na nebi objeví první srpek, a jak dorůstá, představuju si, že ji vidím, nebo aspoň kousek z ní, ale jen a jen ji ve stovkách, tisících různých pohledů, to ona dělá Měsíc Měsícem a to ona nutí za každého úplňku psy celou noc výt a mě s nimi.

Na úsvitu dne

Planety sluneční soustavy, vysvětluje G. P. Kuiper, začaly v temnotách tubnout díky kondenzaci beztvaré, měnící se mlhoviny. Všude byl chlad a tma. Později se Slunce začalo smršťovat, až se zmenšilo víceméně na současné rozměry, a zároveň teplota vystoupala na tisíce stupňů a začala vysílat do prostoru záření.

23

Byla černočerná tma – *potvrdil starý Qfwfq* –, já byl ještě dítě, sotva si na to pamatuju. Jako obvykle jsme tam byli táta s mámou, babička Bb'b, pár příbuzných, kteří přijeli na návštěvu, pan Hnw, z něhož se pak stal kůň, a my děti. Na mlhovinách, to už jsem myslím někdy vyprávěl, jsme takříkajíc leželi připlácnutí a bez pohnutí a otáčeli se s nimi tam, kam se zrovna otáčely. Ne že bychom leželi na mlhovině zvenčí, na jejím povrchu, chápete? To ne, tam byla moc velká zima. Byli jsme v ní, jakoby zalezlí pod vrstvou kapalné zrnité látky. Čas se nedal nijak měřit, pokaždé když jsme začali počítat otočky mlhoviny, byly z toho jen rozepře, protože ve tmě jsme neměli žádný zachytný bod, a nakonec jsme se pohádali. A tak jsme raději nechávali staletí plynout, jako by to byly minuty. Nedalo se dělat nic jiného než čekat, zůstat přikrytý, jak jen to šlo, dřímat, občas se ozvat, abychom se ujistili, že jsme tam pořád všichni, a – pochopitelně – se škrábat, protože ať si říká, kdo chce, co chce, z toho věčného víření částic bylo jedině nepříjemné svrbění.

Nikdo nedovedl říct, na co čekáme. Babička Bb'b si pochopitelně ještě pamatovala doby, kdy bývala látka rovnoměrně rozptý-